

השפעתם של הגירושין על הילדים

מאת סוזן ברט, מייסדת
העמותה הישראלית
"ביחד באושר"

הקדמה

החברה הישראלית מאופיינת מזה זמן רב בקהילות יציבות המורכבות ממשפחות שבהן ההורים חיים בהרמוניה וילדיהם קוצרים את הפירות של חיים במשפחה יציבה. אך בשנים האחרונות גוברים סימנים של מתיחות, עם השפעות בעלות פוטנציאל הרסני בכל שכבות האוכלוסייה. הגידול בשיעורי הגירושין קשור בקשר הדוק לעלייה המשמעותית בשיעור העוני ובבריאות לקויה בקרב הגרושים ומשפחתם ובעיות רגשיות, נפשיות ופיזיות של ילדים להורים גרושים, ומשפיעות באופן משמעותי על משאבים אישיים וציבוריים, מקומיים וארציים כאחד. נייר עמדה זה, אחד מתוך ארבעה, קטע מתוך נייר עמדה בן 45 עמודים תחת הכותרת "הטענות בעד חינוך לחיי הנישואין", יחקור את הפוטנציאל של חינוך לחיי הנישואין כאמצעי לחיזוק המשפחות בישראל.

השפעת הגירושין על ילדים

בדבריו בערב העיון בכנסת בנושא חינוך לחיי נישואין פרופ' הווארד ג'. מארקמן פירט את העלויות החברתיות הנגרמות כתוצאה ממתח בנישואין ובעקבות גירושין, וההשלכות על הילדים:

- בעיות רגשיות ופיזיות אצל המבוגרים והילדים כאחד
  - בעיות של הילדים בבית הספר
  - תקשורת שלילית וקונפליקט שלא טופל כראוי (שהם השורשים העיקריים של מתח בנישואין ובעקבות גירושין¹)
- לדבריהם של מומחים אחרים², כ- 48% של ילדים בארה"ב ובבריטניה יחיו במשקי בית עם הורה יחיד עד הגיעם לגיל 16.

אין ספק שילדים מושפעים מהשינוי הפתאומי בסביבה המשפחתית שלהם, בנוסף להשפעות נוספות המלוות את תהליך הגירושין³. ידוע היטב כי תהליך הגירושין משפיע על המצב הנפשי של ילדים, כולל על התפתחות בעיות התנהגותיות, דימוי עצמי שלילי, בעיות חברתיות וקשיים ביצירת קשרים עם ההורים. בקרב ילדים אלה ישנה תדירות רבה יותר של דכאון, אלימות, ירידה ביכולת הלימודית והחברתית, וסיכוי גבוה לנסיגות אובדניות. מחקרים שנערכו בשנים האחרונות הראו שתהליך הגירושין גם מעלה את שיעורי המחלות הפיזיות אצל ילדים⁴.

מחקר על אריכות ימים, שנערך בידי Friedman and Martin⁵, גילה כי ההשפעות ארוכות-הטווח של גירושין על ילדים הן כל כך משמעותיות עד שהן נמשכות לכל אורך החיים:

- ילדים ממשפחות של גרושים מתים כמעט חמש שנים לפני ילדים ממשפחות של זוגות נשואים.
- הסמן החברתי הבודד החזק ביותר של מוות בגיל צעיר היה התמודדות עם הורים מתגרשים במהלך הילדות.
- יש קשר חזק בין גירושין של ההורים לבין מוות מסיבות שונות, כולל מתאונות, מסרטן וממחלות לב-ורידים.
- לבנים שהוריהם מתגרשים יש סיכוי רב יותר למות מתאונות וממקרי אלימות, כי הם גדלים להיות יותר חסרי-זהירות.
- לילדים של הורים גרושים יש סיכוי רב יותר לעשן ולשתות אלכוהול כשהיו מבוגרים.
- ההשפעות של סביבה משפחתית חיובית בשלב מאוחר יותר בחיים אינה מבטלת את ההשפעות ההרסניות של הגירושין⁶.

לפי W. Bradford Wilcox, מנהל פרויקט הנישואין הלאומי באוניברסיטת וירג'יניה, ארה"ב:

"לילדים ממשפחות נשואות יש סיכוי רב יותר לסיים את בית הספר התיכון, לזכות בתואר אקדמי ולהתקבל לעבודה טובה מאשר לילדים ממשפחות חד-הוריות"⁷

¹ Ibid, Howard J. Markman

² <https://www.verywellfamily.com/psychological-effects-of-divorce-on-kids-4140170>

³ <https://www.omicsonline.org/open-access/the-impact-of-parental-separation-and-divorce-on-the-health-status-of-children-and-the-ways-to-improve-it-2332-0672-1000137.php?aid=67622>

⁴ <https://www.omicsonline.org/journal-of-psychiatry.php>

⁵ <http://www.howardsfriedman.com/longevityproject/>

⁶ Howard S. Friedman & Leslie R. Martin (2011). The Longevity Project: Surprising Discoveries for Health and Long Life from the Landmark Eight-Decade Study. NY: Hudson Street Press.

⁷ <https://ifstudies.org/blog/the-wealth-of-nations-begins-at-home>

מחקרים מראים לא רק שהגירושין משפיעים על ההישגים הלימודיים של ילדים, הוא פוגע במהות ההערכה העצמית שלהם. במקרים רבים הילדים חשים אשמים בגירושין, בעיקר בגלל שהמריבות נוטות להתרכז בנושאים הקשורים לילדים. ההערכה העצמית נפגעת גם כאשר הילדים משמשים ככלי משחק במאבקי אפורטופסות קשים מאוד.

ההשפעות על הילדים לאחר גירושין משתנות בהתאם לגיל ולרמת ההתפתחות:

- ילדים בגילאי 2-5: עלולים לסבול מנדודי שינה, התפרצויות זעם⁸ ופחדים היפרדות⁹. היכולת שלהם לשלוט בסוגרים עלולה גם להיפגע.
- ילדים בגילאי 5-12: עלולים לחוות עצבות, אבלות, כעס רב ופוביות.
- מתבגרים¹⁰ לרוב חשים חוסר בטחון, בדידות ועצבות. חלק מהם משתתפים בפעילויות מסוכנות, כמו צריכת סמים ואלכוהול, מין, גניבות ואלימות. אחרים עלולים לפתח הפרעות אכילה, לעסוק בעבריינות, לא ללכת לבית הספר או להצטרף לחבריהם העוסקים בהתנהגויות שליליות.

ההשפעות של העדר האב על הילדים

העדר דמות אב או קשר מועט עם האב הינם תוצאה נפוצה של גירושין המשפיעים משמעותית על הילדים. מחקר ישראלי מצא שאמהות נתפסות בצורה המובנת מאליה כהורה האחראי לטיפול בילדים, אך האבהות הוא עדיין תחום לא ברור שצריך לקבל משמעות קונקרטית¹¹.

לדבריו של שופט בית המשפט לענייני משפחה, פיליפ מרכוס, חייהם של ילדים מושפעים בצורה משמעותית מתוך השלכות הגירושין וניכור ההורים. ניכור הורי גורם לנזק אדיר לרווחתם של הילדים ומעצים את מספר מקרי העדר-האבהות במדינה¹².

"כאשר הורים נפרדים, הילדים מאבדים את הבסיס היציב עליו התבססו חייהם."

בהתבסס על נסיוני כשופט בבית המשפט לענייני משפחה בירושלים, הגעת למסקנה הברורה כי הקרבנות העיקריים בהתדיינויות בענייני גירושין הם הילדים, אך את רוב ההתדיינויות ואת הסבל והפגיעה בילדים, ניתן למנוע.

מסיבה זו, על זוגות להבין את האחריות הגדולה שתהיה להם כלפי הילדים שלהם, עוד לפני הביאם את הילדים לעולם. אחריות זו כוללת את החובה לשתף פעולה במיומנויות תקשורת ובפתרון בעיות ולאפשר לילדיהם לחיות חיים טובים עם שני ההורים.

חינוך לחיי נישואין, הכולל מרכיבים אלה ובמיוחד הצורך של הילדים לקיים קשר בריא עם שני ההורים, גם במקרה של הפרדות, עשוי למנוע מקרים

⁸<https://www.msdmanuals.com/home/children-s-health-issues/behavioral-problems-in-children/temper-tantrums>

⁹ <https://www.msdmanuals.com/home/children-s-health-issues/symptoms-in-infants-and-children/separation-anxiety-and-stranger-anxiety#v8338858>

¹⁰ <https://www.msdmanuals.com/home/children-s-health-issues/social-issues-affecting-children-and-their-families/divorce-and-children>

¹¹ Hacker, D. (2005). Motherhood, Fatherhood and Law: Child Custody and Visitation in Israel. *Social & Legal Studies*, 14(3), 409-431. <https://doi.org/10.1177/0964663905054911>

¹² Retired Judge Philip Marcus addressed the Knesset Seminar on Pre-marriage Education, November 8, 2017.

רבים של גירושין. אך בנסיבות בהן לא ניתן למנוע גירושין, חינוך לחיי נישואין יקל על תהליך ההתדיינות ויתרום רבות לרווחת הילדים".

הערכה שמרנית בארה"ב של העלויות השנתיות של העדר אב (קרוב משפחה במשפחות גרושות) הוא 100 מיליארד דולר לשנה¹³.

מומחה לענייני רווחת העוני, רוברט רקטור, ציין:

"עוני של ילדים היא בעיה לאומית מתמשכת, אך רק מעטים מודעים לכך כי המקור העיקרי לבעיה הוא העדר אב נשוי בתוך הבית. הנישואין הם עדיין הנשק החזק ביותר של ארה"ב במלחמתה נגד העוני, אך מימדיה ממשיכים להיעלם. בזמן שבעלים נעלמים מהבית, העוני והתלות הכלכלית גוברים, וילדים והוריהם יסבלו מכך"¹⁴

בספר *Do Fathers Matter?*, הסופר Paul Raeburn מצוין שלא משנה באיזה מחקר תעיין, בין רבע לחצי מהילדים האמריקניים של הורים גרושים אינם רואים, או כמעט אינם רואים, את אבותיהם. Raeburn מצטט את David Popenoe, מאוניברסיטת רטגרס, הטוען ש-:

"העדר אב הוא הגורם העיקרי לפשע ולעבריינות נוער; קיום יחסי מין בגיל צעיר, הישגים נמוכים בבית הספר, דכאון וצריכת סמים והתרחקות מבני גילם, והמספר הגובר והולך של ילדים ונשים החיים בעוני".

Popenoe מצוין גם שהירידה במצב האבהות הוא הכוח המניע מאחורי רוב הבעיות הקשות בחברה האמריקנית. הסופר Paul Raeburn מסכם:

"כאשר נסכם את כל העניינים, נוכל לטעון טענה חזקה שלהעדר אב במשפחה עלולות להיות השלכות הרסניות עבור הילדים"¹⁵

P. R. Amato מסכם את ההשפעות של גירושין על ילדים:

"לילדים הגדלים עם שני הורים הנשואים זה לזו באופן ממושך יש סיכוי נמוך יותר לחוות מגוון רחב של בעיות קוגניטיביות, רגשיות וחברתיות, לא רק במהלך שנות ילדותם, אלא גם בהיותם מבוגרים ... בהשוואה לילדים אחרים, לאלה הגדלים במשפחה יציבה, עם שני הורים, תהיה רמת חיים גבוהה יותר, יקבלו הדרכה להורות אפקטיבית יותר, יחוו שותפות מועילה יותר בהורות שלהם, קשורים יותר רגשית לשני ההורים וסובלים מפחות אירועים ומצבים מתוחים"¹⁶.

¹³ https://www.hud.gov/sites/documents/100_BILLION_DOLLAR_MAN.PDF

¹⁴ <https://www.heritage.org/poverty-and-inequality/report/marriage-americas-greatest-weapon-against-child-poverty>

¹⁵ Raeburn, Paul. *Do Fathers Matter? What Science Is Telling Us About the Parent We've Overlooked*. Farrar, Straus and Giroux. Kindle Edition; <https://ifstudies.org/blog/divorced-dads-for-worse-for-better/>

¹⁶ Amato, P. R. (2015). The impact of family formation change on the cognitive, social, and emotional well-being of the next generation. *The Future of Children*, 15(2), 75 - 96.

מחברי הספר *The Unexpected Legacy of Divorce: A 25 Year Landmark Study* הגיעו למסקנות הנחרצות ביותר אודות השפעות של גירושין על ילדים:

"מנקודת מבטתם של הילדים, וההיפך ממה שקורה להוריהם, גירושין הם חוויה מצטברת עבורם. השפעת הגירושין גוברת עם הזמן ומגיעה לשיא כאשר הם מבוגרים. בכל שלב התפתחותי הם חווים את הגירושין בדרכים חדשות. בהיותם מבוגרים הגירושין פוגעים באישיות, ביכולת לסמוך על האחר, בציפיות בנוגע לקשרים וביכולת להתמודד עם שינוי"¹⁷

---

¹⁷ Judith S. Wallenstein, Julia M. Lewis and Sandra Blakeslee (2000). *The Unexpected Legacy of Divorce: A 25 Year Landmark Study*.

הפוטנציאל של חינוך לחיי נישואין

מדוע חינוך לחיי נישואין מציע מודל חיוני להתמודדות עם בעיות אלה

החדשות הטובות אודות פירוק הנישואין בחברה המודרנית הן שזה אינו גזירה משמיים. להיפך, זהו מצב נמנע שיחסית קל מאוד לשנותו. התנועה לחינוך לחיי נישואין, שכמעט ואינה ידועה בישראל, פועל כדי למגר את הסטיסטיקות המזעזעות, הכואבות והיקרות הללו באמצעות ייצוב מוסד הנישואין ומניעת גירושין¹⁸.

בגלל שהרבה יותר זול ופשוט למנוע מצב מאשר לרפאו, אנו מאמינים שמוטב למדינת ישראל להשקיע סכומים קטנים יותר במניעת גירושין וההרס שהם זורעים בחברה, מאשר להשקיע בסיוע למשפחות חד-הוריות לצאת ממצב של עוני.

תכניות חינוך לחיי נישואין הן יחסית זולות וקלות ליישום, במיוחד בגלל שתשתית לחינוך לחיי נישואין קיים כבר במדינת ישראל. לגורמים רבים מטרת העולות בקנה אחד עם עבודה זו וקיימת הסכמה כללית בחברה אודות החשיבות של משפחות מאושרות.

בנוסף לכך, התכניות לחינוך לחיי משפחה יונקות מתוך הכוונות העמוקות ביותר שיש לבני זוג כלפי חייהם ובני משפחתם. הם מוכנים וזמינים ללמוד כיצד להשיג זאת. חינוך לחיי משפחה הינו אפקטיבי ביותר כאשר זוגות נמצאים בתחילת הקשר ביניהם. צעירים לומדים מהר ובשלב זה של הקשר ביניהם אין להם באמתחתם שנים של הרגלים רעים ורגשות טינה שיש לעבוד כדי להוציאם מן השרש.

אין עוררין על החשיבות של לימוד קשרים בינאישיים אפקטיביים. אנו שולחים את ילדינו לבית הספר כדי שילמדו מגוון מיומנויות וימצאו עבודה, ובכל זאת, במשימת החיים הגדולה ביותר, החיים במשותף עם אדם אחר ובניית בית עמו, אין שום הכשרה. העדר הכנה זו עלול לגרום לרבים ליפול, מצב המביא לנישואין עכורים המשפיעים באופן השלילי ביותר על החברה.

לדבריו של הווארד ג'. מארקמן, חינוך לחיי נישואין הוא יעיל מאוד נגד הדינמיקה של תקשורת שלילית וניהול כושל של קונפליקטים, בגלל שביכולתו לסייע לזוגות לשפר את התקשורת ביניהם ולנהל בצורה טובה את הקונפליקטים שלהם, כדי לשפר את שביעות הרצון הכללית ביניהם ולמנוע גירושין¹⁹.

פרופ' מארקמן ציין שחינוך לחיי נישואין מסייע ישירות למצבים של קונפליקט ומחויבות ומסייע לזוגות לשמור על האלמנטים החיוביים שהם אלה שהביאו אותם יחד בתחילה²⁰. כדי להוכיח זאת, חינוך לחיי נישואין פועל נגד מה שצוין בידי זוגות רבים כ"קש האחרון" – ביניהם בגידה, אלימות משפחתית ואובדן תחושת האהבה.

קיימת עדות חיובית משמעותית בנוגע לאפקטיביות של חינוך לחיי נישואין, כך שהגיוי ביותר להביא תכניות אלה לקדמת החברה הישראלית, הן כיחידות בודדות והן כאזרחים. בנוסף להפחתת שיעור הגירושין והבלאי על זוגות וילדיהם, החינוך לחיי נישואין מביא מגוון של תופעות לוואי למשפחה, כולל פרוין רב יותר, אושר והצלחת הילדים וההורים.

---

¹⁸ <http://blogs.timesofisrael.com/marriage-education-matters/>

¹⁹ Ibid, Howard J. Markman

²⁰ Ibid, Howard J. Markman

מהו חינוך לחיי נישואין (חינוך קדם נישואין)

חינוך לחיי נישואין כולל מגוון תכניות שנלמדות בכיתות בהן לומדים זוגות על המאפיינים של קשרים בינאישיים בריאים, מיומנויות תקשורת ופתרון קונפליקטים אשר יציידו אותם ביכולת להשיג כל אלה. המטרה של חינוך לחיי נישואין היא להגביר את הסיכויים של זוגות לחיות בנישואין מאושרים, בריאים, יציבים ומוצלחים. מספר מחקרים מצביעים על כך שאלה מהווים גורם מכריע בהגברת שביעות הרצון מהקשר הבינאישי ובמניעת גירושין²¹.

חינוך לחיי נישואין דן בגורמים לפירוק הזוגיות ולגירושין ומסייע לזוגות להגן על הצדדים החיוביים בקשר ביניהם, אותם דברים שהביאו אותם יחד בתחילה.

חינוך לחיי נישואין מסייע לשני בני הזוג להשמיע את קולם בקשר, מעניק לבני הזוג את המיומנויות למצוא פתרונות לקשיים שלהם ומגביר את היכולת לאינטימיות²².

חינוך לחיי נישואין מלמד זוגות שיש אלטרנטיבה להתנהגויות שליליות המביאות לגירושין. במקום לשתוק, להרגיש דחוי או מקופח, בני הזוג לומדים כיצד להביע את הצרכים שלהם בדרכים שסביר שיקדמו שינוי התנהגותי לטובה. הם לומדים שבמקום לקחת את הבעיות של השני על עצמנו, הם יכולים להבין את המחשבות והתחושות של השני ולעזור לו למצוא פתרון. במקום להרגיש טינה האחד כלפי השני, הם פותרים בעיות בדרך שתסייע לצרכים של שני בני הזוג.

מנגנונים:

- ללמד זוגות מיומנויות ועקרונות תקשורת הקשורים לקשר זוגי בריא.
- לזהות מאפיינים של נישואין בריאים.
- לזהות מאפיינים של נישואין לא-בריאים.
- להעניק לבני הזוג הזדמנות להאט את הקצב, לחקור ולדבר יותר על הנישואין ועל היעדים האישיים של כל אחד בנישואין.
- הערכות מותאמת אישית לדגלים אדומים פוטנציאליים בקשר.
- זיהוי אתגרים אפשריים בקשר הזוגי וקבלת מיומנויות להתמודדות עמם.
- זיהוי ההשפעה של גידול ילדים על הקשר הזוגי וקבלת מיומנויות להתמודדות עם אתגרים אלה.
- הענקת הזדמנויות לתמיכה, כמו משאבים להורות וקשרים בינאישיים, כולל טיפול זוגי.

²¹ Nock, S., Sanchez, L., & Wright, J. (2008). *Covenant marriage: The movement to reclaim tradition in America*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press; Stanley, S., Amato, P., Johnson, C., & Markman, H. (2006).

²² Women: Why Marriage?! Luncheon Plenary, Smart Marriages, Orlando, FL—July 8, 2010, Patty Howell, California Healthy Marriages Coalition.

הערכת החזר על השקעה

חברת Social Capital Valuations, LLC מעניקה נקודת מבט ייחודית לדרך שבה תכניות חינוך לחיי נישואין מספקות החזר על השקעה שהוא הרבה יותר מאשר העלויות הקשורות להפעלתן. הארגון מתמקד בעיקר להפיכת החזר לערך כספי מתוך תכניות אלה ותכניות חברתיות קשורות, ונקודת מבט זו היא בעלת ערך מיוחד בפני עצמו.

חברת Social Capital Valuations, LLC בדקה את התוצאות בקרב למעלה מ-5,000 זוגות במדינות אוהיו, אינדיאנה וטקסס, שהשתתפו בתכניות לחיזוק הנישואין. השיעור האמיתי של גירושין במהלך חמש השנים שלאחר הפעלת התכנית ירד ב-13.7% מהשיעור הצפוי, אשר הביא להחזר של \$14.42 בהטבות למשלם המיסים עבור כל דולר אשר הושקע בתכנית החינוך לחיי נישואין.

ההטבות המצטברות למשלם המיסים מתכניות אלו כוללת שיעורי תעסוקה גבוהים יותר והכנסה גבוהה יותר למשפחה, בסכום מצטבר של \$4,187 במיסים מדינתיים ופדרליים שנגבו מכל בית אב. כשני שלישים מה-685 זוגות נשואים שניצלו היו עלולים להוסיף לחברה 452 אמהות חד-הוריות עם ילדים הדורשים סיוע ציבורי, בסכום ממוצע של \$28,750 לשנה²³.

גירושין גם משפיעים על הדור הבא, כאשר ל-27% של ילדים להורים גרושים יש תואר ראשון או גבוה מזה, בהשוואה ל-50% של ילדים להורים נשואים. 78% מהילדים להורים נשואים סיימו את בית הספר התיכון, ואילו שיעור מסיימי התיכון אצל ילדים להורים גרושים הוא 60%²⁴. הבדלים בדרך השגת ההשכלה משפיעים על מהלך החיים גם בדור הבא ומפחיתים את ההכנסה בכ-\$10,000 לשנה עבור אלה הנושרים מבית הספר²⁵ או קרוב ל-\$500,000 במהלך החיים.

מתוך תכניות אלה של Social Capital Valuations, אנו רואים שתכניות חינוך לחיי נישואין בישראל יכולים גם להבטיח חסכון של סכומים ניכרים בתקציבים הממשלתיים ולהגביר את הפרייון האישי והכללי במקום העבודה, בנוסף לכל היתרונות האישיים והמשפחתיים המצטברים עבור האנשים הנוגעים בדבר.

---

²³ Parental Divorce, Social Capital, and Post Baccalaurate Educational Attainment Among Young Adults by Camron Devor, Susan Stewart and Cassandra Dorius, published March 12, 2018 in the Journal of Family Issues.

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0192513X18760349>

²⁴ In 2009, a research project identified correlations between major changes in family structure and high school completion rates. Researchers encapsulated their findings in "Family Structure Histories and High School Completion: Evidence from a Population-based Registry," published in the Canadian Journal of Sociology.

²⁵ <https://www.bls.gov/careeroutlook/2016/data-on-display/education-matters.htm>

סיכום

גירושין משפיעה על ילדים בצורה עמוקה, כולל התפתחות של בעיות התנהגותיות, תפיסה עצמית שלילית, בעיות חברתיות וקשיים ביחסים עם הוריהם. גם הבריאות הגופנית מושפעת, וכתוצאה החיים שלהם קצרים יותר ואיכות החיים נפגעת. ניכור הורי, הפגע במיוחד ביחסים בין אבות לילדים, הוא לעתים קרובות תוצאה של גירושין, ומוסיף לחוסר היציבות של בתי הילדים. עליית שיעורי הגירושין והשפעתם השלילית על ילדים ברחבי המדינה אינם בלתי נמנעים.

בקשה לתמיכה

אם אתם תומכים בחזון זה של חיזוק המשפחות וחיזוק החברה הישראלית, אנו מברכים על תמיכתכם. הגשמת חזון זה תדרוש את תרומתם של רבים:

- פקידי ממשלה שיבטאו ויעלו את הנושא לסדר היום כעדיפות לאומית;
- מימון ממשלתי, כמו גם תמיכה של קרנות, פילנתרופיה, ותורמים בודדים.
- מנהיגים מקומיים ידרשו לפתוח את בתי הכנסת שלהם, בתי הספר, וארגונים חברתיים כדי לתת חסות לשיעורי חינוך לחיי נישואין.
- תמיכה תקשורתית שתדגיש את חשיבות המיומנות לחיי נישואין לשיפור החברה שלנו.
- חשיבה יצירתית, מחויבות ושיתוף פעולה של כולנו כדי ליצור את החזון הזה.

עמותת "ביחד באושר" מעודדת אותך להצטרף אלינו בכל דרך שאתה יכול לתרום.

פרטי התקשרות של עמותת ביחד באושר:
102 ברט, מייסדת העמותה

[https://together-in-happiness.com/
marriageconf@gmail.com](https://together-in-happiness.com/marriageconf@gmail.com)

למידע נוסף, ראה "הטענות בעד חינוך לחיי נישואין"